

forskerens forsøg på selviagttagelse af sin habitus og position i de socio-kulturelle magtrelationer en absolut uundværlig del af forskerens praksis. Forskning er, som enhver anden social aktivitet, en habitusbestemt praksis.

Niels Mortensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Bo Kaspersen, *Anthony Giddens - Introduktion til en samfundsteoretiker*, København: Hans Reitzel, 1995, 221 s.

Lars Bo Kaspersen har skrevet en god bog om Anthony Giddens, som jeg ikke vil tøve med at anbefale studerende og andre, der måtte ønske en kompetent introduktion til det enorme forfatterskab, der er tale om. Giddens har de sidste 25 år skrevet mindst en bog om året suppleret af i alt et par hundrede artikler, hvortil kommer anmeldelser af det meste af den nyere, betydningsfulde sociologiske faglitteratur. Velkendte er her de gode historier om, hvorledes Giddens får afviklet endnu et manuskript i British Airways' maskinen over Atlanten, ligesom flere af bøgerne angiveligt skulle være blevet til direkte efter diktafon. De, der har overværet en af Giddens' brillante forelæsnings, der altid afvikles *uden* manuskript, kan bekræfte, at det ikke er umuligt.

Lars Bo Kaspersens bog rummer dels og især en tekstnær gennemgang af centrale bidrag i Giddens' produktion, et interview med samme Giddens om dennes syn på aktuelle samfundsmæssige udviklingstendenser og endelig et afsluttende kapitel viet Lars Bo Kaspersens egne kritiske synspunkter på Giddens' samfunds-

tænkning. Værkgennemgangen er disponeret så nogenlunde i overensstemmelse med udviklingen i forfatterskabet. Det vil sige først en gennemgang af Giddens' studier og kritik af klassikerne: Marx, Weber, Durkheim, Simmel og dernæst af de moderne klassikere: Merton, Goffman, Garfinkel, Habermas blandt mange andre, idet Giddens praktisk talt ikke lader noget betydningsfuldt bidrag i dette århundredes sociologi eller for den sags skyld socialantropologi eller samfundsfilosofi uomtalt. Prisen herfor er, at der hos Giddens og i Lars Bo Kaspersens værk gennemgang drages *meget* hurtige konklusioner om dette eller hint faglige bidrags kærneproblematik; hvor det hører hjemme teorihistorisk og hvilke problemer, der henstår uindløste heri. Giddens får eksempelvis - og (for) loyalt gengivet af Lars Bo Kaspersen - uden de store nuancer gjort Durkheim, Spencer, socialantropologerne Radcliffe-Brown og Malinowski og hertil Parsons og Merton til ét og det samme: bevidstløs funktionalisme. Ligeså volder det heller ikke Giddens problemer at få bragt Saussure, Levi-Strauss, Foucault og Althusser på samme formel: en næsten lige så galt afmarcheret strukturalisme. Som læser *for* nemmer man, at også Lars Bo Kaspersen finder disse hurtige slutninger problematiske, men han tøjler sin kritik og stillingtagen - indtil videre.

De følgende kapitler er dernæst i tur og orden viet en gennemgang af Giddens' „strukturesteori“, statsanalyse og modernitetsanalyse. Det er i hovedværket *The Constitution of Society* fra 1984, at Giddens forsøger en løsning på de problemer, der ifølge hans opfattelse står uindløste i henholdsvis „funktionalismen“, „strukturalismen“, „handlingssociologien“ (fra Weber over etnometodologien til den symbolske interaktio-

forskerens forsøg på selviagttagelse af sin habitus og position i de socio-kulturelle magtrelationer en absolut uundværlig del af forskerens praksis. Forskning er, som enhver anden social aktivitet, en habitusbestemt praksis.

Niels Mortensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Bo Kaspersen, *Anthony Giddens - Introduktion til en samfundsteoretiker*, København: Hans Reitzel, 1995, 221 s.

Lars Bo Kaspersen har skrevet en god bog om Anthony Giddens, som jeg ikke vil tøve med at anbefale studerende og andre, der måtte ønske en kompetent introduktion til det enorme forfatterskab, der er tale om. Giddens har de sidste 25 år skrevet mindst en bog om året suppleret af i alt et par hundrede artikler, hvortil kommer anmeldelser af det meste af den nyere, betydningsfulde sociologiske faglitteratur. Velkendte er her de gode historier om, hvorledes Giddens får afviklet endnu et manuskript i British Airways' maskinen over Atlanten, ligesom flere af bøgerne angiveligt skulle være blevet til direkte efter diktafon. De, der har overværet en af Giddens' brillante forelæsnings, der altid afvikles *uden* manuskript, kan bekræfte, at det ikke er umuligt.

Lars Bo Kaspersens bog rummer dels og især en tekstnær gennemgang af centrale bidrag i Giddens' produktion, et interview med samme Giddens om dennes syn på aktuelle samfundsmæssige udviklingstendenser og endelig et afsluttende kapitel viet Lars Bo Kaspersens egne kritiske synspunkter på Giddens' samfunds-

tænkning. Værkgennemgangen er disponeret så nogenlunde i overensstemmelse med udviklingen i forfatterskabet. Det vil sige først en gennemgang af Giddens' studier og kritik af klassikerne: Marx, Weber, Durkheim, Simmel og dernæst af de moderne klassikere: Merton, Goffman, Garfinkel, Habermas blandt mange andre, idet Giddens praktisk talt ikke lader noget betydningsfuldt bidrag i dette århundredes sociologi eller for den sags skyld socialantropologi eller samfundsfilosofi uomtalt. Prisen herfor er, at der hos Giddens og i Lars Bo Kaspersens værk gennemgang drages *meget* hurtige konklusioner om dette eller hint faglige bidrags kærneproblematik; hvor det hører hjemme teorihistorisk og hvilke problemer, der henstår uindløste heri. Giddens får eksempelvis - og (for) loyalt gengivet af Lars Bo Kaspersen - uden de store nuancer gjort Durkheim, Spencer, socialantropologerne Radcliffe-Brown og Malinowski og hertil Parsons og Merton til ét og det samme: bevidstløs funktionalisme. Ligeså volder det heller ikke Giddens problemer at få bragt Saussure, Levi-Strauss, Foucault og Althusser på samme formel: en næsten lige så galt afmarcheret strukturalisme. Som læser *for* nemmer man, at også Lars Bo Kaspersen finder disse hurtige slutninger problematiske, men han tøjler sin kritik og stillingtagen - indtil videre.

De følgende kapitler er dernæst i tur og orden viet en gennemgang af Giddens' „strukturesteori“, statsanalyse og modernitetsanalyse. Det er i hovedværket *The Constitution of Society* fra 1984, at Giddens forsøger en løsning på de problemer, der ifølge hans opfattelse står uindløste i henholdsvis „funktionalismen“, „strukturalismen“, „handlingssociologien“ (fra Weber over etnometodologien til den symbolske interaktio-

nisme) og „marxismen“ (fra Marx over Lukacs til Althusser), altså spørgsmålet om forholdet mellem aktør og struktur; mellem det kyndigt, handlende individ og samfundet/de sociale systemers strukturelle egenskaber. Giddens' svar herpå er som bekendt, at det er den *sociale praksis*, der på en og samme gang konstituerer mennesket som bevidst handlende, kyndigt individ og samtidig legemliggør og realiserer strukturelle træk og karakteristika ved de sociale systemer, livet udspiller sig i og imellem - eller med Giddens' egne formuleringer (i Kaspersens oversættelse): „Ifølge strukturationsteorien er samfundsvidenskabens grundlæggende forskningsfelt hverken den individuelle aktørs erfaring eller eksistensen af nogen form for samfundsmæssig totalitet, men derimod sociale praksiser ordnet på tværs af tid og rum“ (p. 51). Komplexiteten, de mange af hinanden afledede bestemmelser og neologismerne i *The Constitution* taget i betragtning må Lars Bo Kaspersens præsentation heraf nødvendigvis blive summarisk. Ikke desto mindre er der bestemt god hjælp at hente her til læsningen af, hvad der vel stadig betragtes som Giddens' (svært tilgængelige) teoretiske hovedværk.

Lars Bo Kaspersen anfører (p. 95), at Giddens' statsteoretiske analyser (udfoldet i *A Contemporary Critique of Historical Materialism, 1981/1995* og *The Nation-State and Violence, 1985*) er mere eller mindre oversete i det sociologiske fagmiljø. Giddens påpeger her den militære magt, de monopoliserede våldsmidler og krigens betydning for nationalstatens udvikling, hvad der dernæst giver ham anledning til en universalhistorisk analyse og klassifikation af forskellige stats- og samfundsformer. Nødvendigheden af at gentænke forholdet mellem krigen og nationalstaten er jo

ulykkeligvis alt for aktual, men personligt er jeg ikke overbevist om det særlig originale i Giddens' statsteoretiske projekt og bliver det heller ikke ved læsningen af Lars Bo Kaspersen gennemgang og vurdering heraf. Hvad angår de europæiske nationalstaters dannelse, bliver man efter min opfattelse langt klogere herpå ved læsning af eksempelvis P. Andersons *Lineages of the Absolutist State, 1974*, der uvist af hvilken grund kun optræder i en enkelt note hos Giddens.

Desto mere overbevisende er til gengæld Lars Bo Kaspersens understregning af, at Giddens er suveræn i sine analyser af moderniteten eller af, hvad denne undertiden betegner som „det radikalt moderne“. Vanen tro bevæger Giddens sig her ubesværet rundt og retter blikket mod både globaliseringstendenser og intimitetens forandrede vilkår og ofte med overraskende pointer. Han samler op fra andre, hvad han kan bruge, og lader resten uomtalt. For Giddens er eklekticisme ikke noget skældsord.

Dette fører frem til bogens sidste kapitel, hvor Lars Bo Kaspersen anfører nogle kritiske synspunkter på Giddens' sociologi, og her bliver tonen unægtelig anderledes skarp, end vi hidtil har set i bogen. Kaspersen finder sammen med sine hjemmelmænd, at Giddens' projekt er „for ambitiøst“; han „tager afgjort fejl“ i sin læsning af Althusser; strukturationsteorien er baseret på „udpluk efter for-godtbefindende fra hele den sociologiske og filosofiske teoritradition“; hans læsning af Marx er „fragmentarisk, selektiv og besidder ikke (en rimelig og nødvendig) 'sensibilitet'“; Giddens' kritik af den historiske materialisme „forekommer uberettiget, upræcis og forpasset“, ligesom han aldrig i sine mange arbejder reflekterer over kulturelle forholds betydning, hvad der korresponderer med et så

godt som fraværende kulturbegreb hos samme Giddens. Kritikken er hård og velbegrunderet, og det havde unægteligt været interessant, om Kaspersen i interviewet med Giddens havde foreholdt ham nogle af kritikpunkterne. Interviewet fremstår med udmærkede spidsformulerede synspunkter omkring centrale træk ved det posttraditionelle samfund; om dets refleksive karakter, om tradition, fundamentalisme, modernitet og om nødvendigheden af en positiv kritik af velfærdstaten. Men man sidder nysgerrig tilbage: gad vide, hvad Giddens ville have svaret bare på nogle af de fremførte kritikpunkter? Men som sagt, jeg vil ikke tøve et øjeblik med at anbefale bogen over for dem, der måtte ønske en introduktion til den for øjeblikket mest skrivende, mest omdebatterede, måske også alt for hurtige og ambitiøse, men også meget inspirerende bidragyder til en nutidig og fremtidsholdig sociologi.

Allan Madsen
Sociologisk Institut
Københavns Universitet

Poul Lübcke, *Politikens bog om Politiske Ideer. En grundbog om liberalisme og socialisme*, København: Politikens Forlag, 1995, 315 s., kr. 299,00.

Politisk moral og politisk filosofi er i vælten for tiden. Ikke blot er den siddende regering kommet til magten med et budskab om at ville højne moralen i dansk politik, der er også gået en ny-liberal bølge over landet, og danske politikere er - helt usædvanligt - begyndt at skrive politisk-programmatiske bøger. Og blandt de studerende spores der en udbredt interesse for at diskutere politisk

filosofi og politiske ideer. Det er således på et velvalgt tidspunkt, at Politikens Forlag udgiver en bog om politiske ideer. Forfatteren, der har redigeret flere af forlagets bøger i serien „Vor tids filosofi“, er også den rette til at gøre det. Poul Lübcke er godt inde i sit stof og formår at kombinere et imponerende overblik med detaljerede argumenter for og imod de enkelte synspunkter.

Bogen er en grundbog om liberalisme og socialisme - de ideer, som med rette angives at have været de dominerende gennem de sidste 2-300 år. Formålet er at give en indføring i forskellige varianter af disse politiske tankegange, at fremlægge nogle grundlæggende emner og begreber med hensyn til statens omfang, lighed, rettigheder og velfærd samt diskutere, hvordan disse emner er blevet behandlet af en stribe fremtrædende teoretikere. Det gør bogen godt. Først behandles liberalismen og socialismen hver for sig i to fyldige kapitler, derefter behandles de to følgende kapitler henholdsvis politikken og økonomien i det 20. århundrede, og til sidst diskuteres det 21. århundredes udfordringer med vægt på miljøproblematikken.

Der er virkelig tale om en grundbog i en positiv forstand. Fremstillingen er særdeles pædagogisk. Den er velstruktureret, velformuleret og skrevet i et ligefremt sprog. Terminologien klarlægges, begreberne defineres, vanskelige sammenhænge forklares, og de forskellige teoretikeres opfattelser sammenlignes både i teksten og i overskuelige skemaer og diagrammer. Endelig er der i langt de fleste tilfælde tale om velvalgte eksempler, men selv for den mest omhyggelige og bevidste pædagog kan det gå galt, som når særundervisning for ordblinde elever bruges som et eksempel på udligning af *intelligensmæssige* forskelle (p. 160).